

Naar een nieuwe adoptiemoraal: nuancering van het begrip adoptiemisstand

December 2009

Samenwerkingsverband Interlandelijk Geadopteerden
www.geadopteerd.info

Naar een nieuwe adoptiemoraal: nuancering van het begrip adoptieomstand

Inleiding

Wat betekent het stopzetten van adopties uit China voor de kinderen die ter adoptie klaar staan om naar Nederland te gaan? Dit vraagstuk vormt momenteel een heet hangijzer als het gaat om een duidelijke opstelling van Nederland tegenover de Chinese overheid ten aanzien van geconstateerde misstanden rondom adoptie. We willen met het Haags Adoptie Verdrag¹ waken dat adoptie geen misstanden² oplevert.

Controle en vertrouwen staan op dit moment een ethisch verantwoorde adoptie in de weg. De vergunninghouder kan steeds moeilijker morele verantwoordelijkheid dragen voor het uitvoeren van een zorgvuldig adoptieproces. Voor opkomende grootmachten als China ligt ondermeer de politieke en economische relatie gevoelig en maakt dan ook gretig 'gebruik' van zijn machtspositie. Het SIG wil daarom een beroep doen op de Nederlandse overheid om de voorwaarden en de uitzonderingen op de huidige adoptiewetgeving niet te verruimen tot er een oplossing is gevonden voor de moeilijke omstandigheden waaronder de vergunninghouders hun werk moeten doen. Het SIG vindt dat gedurende het onderzoek adopties wel toegestaan moeten blijven uit China zolang niet duidelijk is wat er gaande is.

Ethische verantwoording

Het SIG deelt de stelling van professoren Van IJendoorn en Juffer dat "binnenlandse en internationale adoptie op ethische gronden te rechtvaardigen zijn als er geen andere oplossing dan plaatsing in een kindertehuis voorhanden is. De mens blijkt van nature toegerust te zijn om te adopteren en adoptie laat de plasticiteit van de kinderlijke ontwikkeling zien".³ Zij onderscheiden adoptabele kinderen in twee categorieën. De eerste categorie heeft betrekking op de weeskinderen, namelijk zonder ouders en familie die hen kunnen opvangen. De discussie die dan nog rest is of een land voldoende mogelijkheden heeft om het kind in het eigen land op te vangen, of dat men daarvoor interlandelijke oplossingen moet gaan zoeken. De tweede categorie heeft betrekking op de kinderen die worden afgestaan door externe omstandigheden of factoren⁴ (bijv. Een-kind-politiek, maatschappelijke taboes, misbruik e.d.). Juist deze categorie is erg kwetsbaar voor druk van buiten.

Het SIG streeft naar een wereld waarin ouders die graag voor hun kind willen zorgen niet onder druk komen te staan, of erger nog onder druk worden gezet. Ontwikkelingshulp kan bijdragen aan het invullen van randvoorwaarden zoals goede voorlichting over anticonceptie, armoedebestrijding. Het afstaan van biologische kinderen hoeft daardoor steeds minder een noodzakelijk afweging tot keuze te worden.

Moreel beslisdocument

Ondanks de discussie over de verantwoordelijkheden en het getouwtrek tussen de partijen blijft het een gegeven dat er kinderen adoptabel zijn volgens de principes van het Haags Adoptie Verdrag. Dit staat overigens geheel los van het feit *dat* er mensen zijn met een kinderwens om een zo normaal mogelijk gezin te vormen⁵. Ook de belangen van de afstandsouders kunnen niet door objectieve maatstaven worden bepaald. In een sociaal culturele context waarbij taboe is op ongehuwd moederschap is het moeilijk te bepalen of bij "gedwongen afstand" sprake is van een misstand. Er moet dus worden gewaakt voor een te makkelijke aanname dat "*als maar aan de juridische voorwaarden is voldaan*" het allemaal wel goed zit.

Het SIG vindt dat de vergunninghouder zich vooral bij kinderen uit de eerder genoemde tweede categorie moreel dient te verantwoorden tegenover de geadopteerde, adoptieouders en afstandsouders als blijkt dat de gegevens niet juist, onvolledig of niet-traceerbaar waren tijdens de procedure en de adoptie derhalve toch is voortgezet. Het ontdekken dat je adoptie onrechtmatig is of dat je ouders je eigenlijk niet hadden willen afstaan, kan (een levenslange) pijn⁶ veroorzaken bij alle betrokkenen. Een dergelijke verantwoording zou vast moeten worden gelegd in een moreel beslisdocument. Dit zou als toetsingskader moeten dienen waarbij ook sociaal culturele factoren van het zendende land mee moeten worden gewogen. Het SIG denkt graag mee in het verder ontwikkelen van het concept moreel beslisdocument.

China vs. Nederland

Is er sprake van een paradox? Enerzijds worden vergunninghouders geacht o.a. via het Kwaliteitskader⁷ zich ervan te gewis dat er sprake is van betrouwbare partijen in het zendende land. Anderzijds wordt hen sterk afgeraden om op zeer confronterende wijze *achteraf* undercoveronderzoek te verrichten omdat dit mogelijkwijze de relatie tussen landen kan schaden. Het blijft natuurlijk de vraag of Wereldkinderen wel met *vooraf* gedaan onderzoek de misstanden heeft kunnen constateren. Of moet er meer proactief onderzoek op gouvernementeel niveau worden gedaan, waarbij dus de ene Staat de andere Staat controleert?

Adoptieverdragen zijn immers gebaseerd op een 'vertrouwensrelatie'. Deze relatie staat ook weer in verband met politieke en economische relaties⁸. De Staten zullen dus heel terughoudend zijn met het leveren van wederzijdse kritiek en het toelaten van controles. Een kijkje in de keuken wordt niet zo gewaardeerd zo vertelt ons de praktijk. Laat staan het nemen van maatregelen als gevolg van een inbreuk op de naleving van de verdragen (lees: contracten).

Supra-nationaal controlemechanisme

Een supra-nationaal orgaan (zoals de VN) dat interlandelijke adoptie controleert (en dus ook *de facto* de Nationale Centrale Autoriteiten), zou volgens SIG een stap in de goede richting zijn als het gaat om het afdwingen van een striktere naleving van de internationale afspraken rondom adoptie. Een scherper toezicht vanuit een orgaan dat de Staten overstijgt heeft mogelijk meer gezag als het ook de mogelijkheid heeft sancties op te leggen in het geval misstanden worden geconstateerd. Echter, ook hier schuilt het gevaar van de paradox aangezien de aangesloten landen hun medewerking hieraan moeten verlenen. Immers, vanuit de soevereiniteitsgedachte zullen landen mogelijke externe inmenging willen voorkomen.

Bibliografie

- Howell, S., *The Kinning of Foreigners*, (New York/Oxford, 2007)
- IJzendoorn, Van, R. & Juffer, F., Adoptie als interventie (1): Historische, ethologische en ethische achtergronden, *Kind en adolescent*, 29 (2008), nr. 1, p. 17-30
- Kalsbeek, E., et al. *Rapport Interlandelijke adoptie, alles van waarde is weerloos*, (Ministerie van Justitie 2008)
- Miller, L., *The handbook of International Adoption Medicine: A Guide for Physicians, Parents, and Providers*, (Oxford: Oxford University Press 2005)

Eindnoten

1 Verdrag inzake de bescherming van kinderen en de samenwerking op het gebied van de interlandelijke adoptie; Trb. 1996, 94; art. 4.

2 Het begrip adoptiemisstand komt voort uit de vele berichtgevingen rondom adoptie in de media. Het draagt volgens ons de volgende handelingen: kinderhandel, stelen, onvrijwillig afstaan.

3 Van IJzendoorn & Juffer (2008), p. 17

4 Miller (2005), p. 25-26

5 Howell (2007), p. 63

6 We verwijzen naar het persoonlijk relaas in boekvorm verschenen van Peruaans geadopteerde uit Frankrijk; Céline Giraud, *J'ai été volée à mes parents*, [vert. Ik werd van mijn ouders gestolen], J'ai lu, 2007. Hoewel er geen wetenschappelijk onderzoek is gedaan naar de effecten na het verwittigen van misstanden kan er (levenslange) pijn gevoeld worden bij alle drie de partijen.

7 Kwaliteitskader Vergunninghouders Interlandelijke Adoptie, juni 2008

8 Brief van de Minister van Justitie, d.d. 01.09.2009, 5617490/09/DJJ: (...) "Wel heeft mevrouw Hut aangegeven dat wanneer Justitie of andere instanties niet ver genoeg (kunnen) gaan in hun onderzoek doordat zij bijvoorbeeld diplomatiek begrensd zijn, of wanneer de Vereniging Wereldkinderen niet voldoende overtuigd is van de inhoud en conclusies van het onderzoek, de Vereniging Wereldkinderen een morele plicht voelt om zelf een en ander te initiëren."